

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА
СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Одеса
Астропринт
2024

Укладачі:

І. В. Максименко, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Д. В. Кузьмін, старший викладач кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

М. Л. Гладий, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій, факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка;

С. О. Маковський, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 5 від 29 грудня 2023 року)*

Теорія та історія європейської інтеграції : методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад.: І. В. Максименко, Д. В. Кузьмін. – Одеса : Астропринт, 2024. – 32 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «Теорія та історія європейської інтеграції» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та були розроблені відповідно до силябусу та робочої програми дисципліни. Основна мета вказівок – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

Вступ	4
Тематика змістових модулів, завдання та література	6
Тематика практичних занять, завдання та література	16
Самостійна робота студентів	20
Питання до підсумкового контролю	23
Рекомендована література	25
Форми контролю і методи оцінювання	29

ВСТУП

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія та історія європейської інтеграції» призначені для допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які навчаються в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на Факультеті міжнародних відносин, політології та соціології.

Метою навчальної дисципліни «Теорія та історія європейської інтеграції» є формування у студентів комплексного уявлення про еволюцію процесів європейської цивілізаційної єдності в історичній ретроспективі та теоретико-практичних здобутків європейської інтеграції у ХХ - перш. чв. ХХІ ст..

Вивчення і засвоєння здобувачами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню основних категоріальних елементів європейської інтеграції, політологічних теорій європейської інтеграції, покращенню навичок сприйняття та науковому аналізу перебігу історії євроінтеграційних процесів з точки зору чинників внутрішньо- та зовнішньополітичного розвитку європейських країн з отриманням розуміння подальшої сфери спеціалізації; усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках класичних політологічних шкіл.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

1. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог (ІК).

ЗК03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК07. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК02. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК03. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК07. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

1. РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

2. РН07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

3. РН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні.

Програма навчальної дисципліни «Теорія та історія європейської інтеграції» складається із таких змістових модулів:

1. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І: ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ.

2. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ХХ - ПЕРШ. ЧВ. ХХІ СТ..

ТЕМАТИКА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ

ТЕМА 1 ІСТОРИЧНІ ТА ІДЕОЛОГІЧНІ ВИТОКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Вивчення європейської інтеграції доцільно розпочати з огляду історичних та ідеологічних витоків європейської цивілізації. Здобувачам пропонується обговорити цивілізаційні та географічні межі Європи. Далі розглядається спільний культурний та освітній простір як контекст об'єднувачих та інтеграційних процесів в Європі. Важливим є розкриття співвідношення європейської, національної та регіональної ідентичності в Європі та їх вплив на інтеграційні процеси. Для кращого розуміння пропонується проаналізувати погляди О. Шпенглера та М. Вебера щодо витоків та шляхів розвитку Європи.

Література:

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с..
2. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К. 2012. 759 с.
3. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. К., 2009. 395 с.
4. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз: Курс європейської інтеграції. К.: Вид-во «К. І. С.», 2006. 696 с.
5. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
6. Помян К. Європа та її нації / Пер. з франц. Я. Кравця. Львів: Каменярь, 2003. 169 с.

7. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
8. Проді Р. Задум об'єднаної Європи / Пер. з італ. К.Тищенко К.: К.І.С., 2002. 140 с.
9. Luard E. Basic Texts in International Relations. The Evolution of Ideas about International Society. Palgrave Macmillan, 1992. 624 p.

ТЕМА 2 РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ В СЕРЕДНЬОВІЧЧІ

У цьому розділі розглядаються ренесансний індивідуалізм та протестантська етика як чинники формування європейської цивілізаційної особливості. Далі здобувачам надається огляд основних проєктів об'єднання Європи, які виникали в цей період. Зокрема, увага приділяється праці Данте Аліґ'єрі «Монархія», П'єру Дюбуа та його трактату «Про повернення Святої Землі», Їржі Подебраду і Максиміліану де Сюллі та їхнім проєктам союзу європейських держав, а також Емеріку Крюсе й аббату Шарлю Іріне де Сен-П'єру та іншим з їхніми проєктами об'єднання Європи для врегулюванні конфліктів та мирного існування. Окремо аналізується роль християнства та католицької церкви у формуванні ідеї європейської єдності. В цьому контексті важливим є розгляд гуманістичних поглядів Е. Роттердамського та Я. А. Коменського на європейську єдність та ідею миру.

Література:

1. Гнатюк М., Черногор Я.. Зародження ідей об'єднання Європи. *Viche*. 2010, жовтень. №20. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2239/>
2. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
3. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.
4. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К. 2012. 759 с.

5. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
6. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
7. Шабо Ф. Історія ідеї Європи. К.: Либідь, 2020. 352 с.
8. European Integration: Historical Trajectories, Geopolitical Contexts / Ed. by Arnason J. P.. Edinburgh University Press, 2019. 304 p.

ТЕМА 3 ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ У XVII - XVIII СТ.

Подальший розвиток європейської ідеї розглядається крізь призму проєктів міжнародно-політичного об'єднання Європи, які були реалізовані для започаткування європейської інтеграції у другій половині XX століття. Спочатку здобувачам пропонується пригадати передумови, причини виникнення та основні характеристики Вестфальської системи міжнародних відносин. Надалі розкривається значення доби Просвітництва, універсалізму та європоцентризму в концепціях європейської єдності та шляхів розвитку Європи. Окрема увага надається виокремленню і аналізу основних положень проєктів об'єднання Європи на прикладів ідей та праць Жан-Жака Руссо, Імануїла Канта, Йоана Готліба Фіхте, Клода Анрі де Рувруа Сен-Сімона та інших діячів XVII - XVIII ст.. Зазначається особливість ідей об'єднання європейських народів, які позбуваються впливу релігії і розвиваються переважно як світська концепція. Також звертається увага здобувачів на еволюцію ідеї миру та об'єднання під впливом гуманізму та модернізму.

Література:

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
2. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.

3. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К. 2012. 759 с.
4. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
5. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
6. Шабо Ф. Історія ідеї Європи. К.: Либідь, 2020. 352 с.
7. European Integration: Historical Trajectories, Geopolitical Contexts / Ed. by Arnason J. P.. Edinburgh University Press, 2019. 304 p.

ТЕМА 4. РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ У XIX СТ.

У цьому розділі здобувачі знайомляться з окремими націоналістичними поглядами різних країн Європи на минуле та майбутнє європейського світу доби Романтизму. Окремо аналізуються ідеї «єдності» Європи Наполеона Бонапарта, «Сполучених Штатів Європи» Джузеппе Мадзіні та Віктора Гюго. Надаються пояснення щодо революційний та демократичних рецепції ідей європейської єдності, що не були реалізовані на той час. Втім, вони надихнули політичних діячів XX століття на втілення цих ідей на практиці.

Література:

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
2. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.
3. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К. 2012. 759 с.
4. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.

5. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
6. Шабо Ф. Історія ідеї Європи. К.: Либідь, 2020. 352 с.
7. European Integration: Historical Trajectories, Geopolitical Contexts / Ed. by Arnason J. P.. Edinburgh University Press, 2019. 304 p.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У XX -
ПЕРШ. ЧВ. XXI СТ..

ТЕМА 5

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЕКТИ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТ.

Ця тема починається з пояснення міжнародної ситуації та причини загострення протиріч між провідними державами. Наголошується, що загальна напруга призвела до появи концепцій європейської інтеграції гегемоністського та націоналістичного спрямування наприкінці XIX ст.. В цих умовах також відроджуються ідеї об'єднання держав з метою уникнення масштабного збройного конфлікту, серед яких проект «Сполучених Штатів Європи» графа Ріхарда Куденхове-Калергі, що започаткував пан-європейський рух. Надалі аналізуються пропозиції французького політичного діяча Арістіда Бріана з утворення союзу європейських держав.

Далі зазначається вплив Другої світової війни на розвиток європейської ідеї, зокрема на появу ідеї європейського федералізму. Вказується, що федералістське об'єднання Європи розглядалося як альтернатива тоталітаризму та гегемонізму. Нові підходи до європейської єдності були представлені в «Маніфесті за новий порядок» А. Марка, «Маніфесті Вентотене» А. Спінеллі та Е. Россі, статті «Сполучені Штати Європи» Л. Ейнауді, Е. Коломбо, Дені де Ружмона, А. Брюгманса.

Література:

1. Бергтрюен Н., Гарделс Н. Європа майбутнього. Рух до федеративного союзу. *Зовнішні справи*. 2013. № 10. С. 42-45.

2. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.
3. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
4. Шабо Ф. Історія ідеї Європи. К.: Либідь, 2020. 352 с.
5. European Integration Theory; 2nd ed. by Antje Wiener, Thomas Diez. Oxford; New York: Oxford University Press 2009. 295 p.

ТЕМА 6

БАЗОВІ ТЕОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Цей розділ продовжує розкриття теорій та теоретичних концепцій, які намагалися пояснити причини, основні характеристики та двигуни європейських інтеграційних процесів. Розмова починається з висвітлення основних положень міжурядового підходу до європейської інтеграції, які висвітлені у працях С. Гофмана і А. Мілоурда. Далі розкриваються бачення Е. Моравчика і особливості становлення ліберального міжурядового напрямку дослідження європейської інтеграції як міжурядової взаємодії. Пояснюються основні ідеї функціоналізму Д. Мітрані та неофункціоналізму Е. Хасса, Л. Лінберга, У. Селдонца та У. Матлі щодо наднаціонального характеру європейської інтеграції. Розкриваються засади федералізму як теоретичної моделі європейської інтеграції, а також плюралістичної концепції інтеграції К. Дойча. Окрема увага надається вивченню теорії «європеїзації» про повноваження ЄС у різних сферах суспільного життя (М. Шмідт, Ф. Шміттер). Теорія «багаторівневого управління» або «управління через мережі» на прикладі праць Беати Колер-Коха і Гері Маркса: інтеграція як одночасний процес на національному, транснаціональному та регіональному рівнях.

Література:

1. Грачевська Т. О. Концепції європейської інтеграції в контексті процесів глобального та регіонального розвитку. *Європейський Союз в сучасній системі міжнародних відносин* : кол. моногр. / за ред. В. С. Сергєєва. Дніпропетровськ : Інновація. 2015. С. 58-72.

2. Європейські Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
3. Кіш С. Пошуки теоретичних моделей європейської інтеграції. *Політичний менеджмент*. 2004. № 6. С. 103-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2004_6_12
4. Філософія інтеграції : монографія / за заг. ред. В. Д. Бондаренка, Ф. Г. Васька. Ужгород: ЗақДУ, 2011. 544 с.
5. Cini M. *European Union politics*. Oxford: Oxford University Press, 2004. 450 p.
6. *European Integration Theory*; 2nd / Ed. by Antje Wiener, Thomas Diez. Oxford; New York: Oxford University Press 2009. 295 p.
7. Haas E. *The uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press, 1968. 230 p.
8. Mitrany D. *A Working Peace System*. Chicago: Quadrangle Books, 1966. 248 p.
9. Rosamond B. *Theories of European Integration*. New York : Palgrave, 2000. 242 p.

ТЕМА 7

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПОЧАТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄВРОПІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У цьому розділі спочатку характеризуються передумови інтеграційних процесів в Європі після Другої світової війни. Виокремлюються і пояснюються вплив воєнно-політичних, економічних та ідеологічних чинників на політичні процеси в повоєнній Європі. Аналізується промова У. Черчілля в Цюриху (1946 р.) та її значення для розвитку європейського інтеграційного процесу. Надаються пояснення про європейський рух і створення Ради Європи. Далі надається погляд на інтеграцію як засіб подолання конфліктності на європейському контенті. Розкривається значення Плану Маршалла (1948 р.) для початку європейської економічної інтеграції (Організація європейського економічного співробітництва, Європейський платіжний союз). Окремо вивчається перебіг воєнно-політичної інтеграції (Західноєвропейський Союз). Надалі характеризується Меморандум Ж. Монне та Декларація Р. Шумана 9 травня 1950 р..

Висвітлюється роль Франції в Європейському будівництві. Зокрема, пояснюється позиція Де Голля та основні ідеї його концепції «Європа вітчизн». Розкриваються причини та наслідки франко-німецького зближення. Після цього вивчається Паризька угода (1951 р.) та перебіг процесу створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Аналізуються цілі та інститути ЄОВС. Надалі розглядаються Римські угоди (1957 р.) та особливості створення Європейського економічного союзу (ЄЕС) та Євроатому.

Література:

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
2. Європейські Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
3. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.
4. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.

ТЕМА 8

ЕКОНОМІЧНА, ПОЛІТИЧНА ТА ІНСТИТУЦІЙНА ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПІ

Подальше вивчення європейської інтеграції починається з виокремлення і характеристики трьох етапів та опор в розвитку ЄС. Пояснюється, що існування в рамках трьох європейських спільнот (ЄОВС, Євроатом, ЄЕС) – це перший етап становлення ЄС.

Зазначається, що економічна інтеграція є першою опорою європейської інтеграції. Розкриваються спроби поширення інтеграції на політичну сферу (план Фуше-1, план Фуше-2) та причини їх невдач. Висвітлюється перебіг Гаазького саміту 1969 р. та створення Комітету політичних директорів. Здобувачам надаються пояснення щодо франко-

німецьких та франко-британських суперечностей та їхній вплив на процеси політичної інтеграції в Європі. Окремо аналізуються основні положення Декларації про створення Європейського Союзу (1981 р.), Штутгартської декларації (1983 р.), Єдиного європейського акту (1986 р.) і розширення інтеграції та політичного співробітництва в Європі. Програма Європейського політичного співробітництва (СПС).

Вказується, що Маастрихтський договір започатковував трансформацію європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Розкривається наступність Маастрихтського договору стосовно попередніх установчих актів. Вивчаються особливості формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн-членів, яка є наступним етапом та другою опорою в розвитку ЄС. Виокремлюються і пояснюються рішення Мадридської зустрічі (1995 р.), Брюссельської конференції (1997 р.), Амстердамського саміту та формування нової архітектури європейської безпеки в контексті розширення НАТО. Зазначаються особливості діяльності і взаємодії ЄС, ЗЄС і НАТО.

Окремо аналізуються Шенгенські домовленості в процесі європейської інтеграції. Пояснюється, що правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики) – це третя опора ЄС. Привертається увага до процесу прийняття Конституції Європейського Союзу та досліджуються причини кризи з її ратифікації. Лісабонський договір (2009 р.) та його значення для подальшого розвитку та розширення Європейського Союзу.

Особлива увага надається поясненню щодо Політика сусідства ЄС. Місце і значення «Східного партнерства» в політиці ЄС щодо сусідніх держав. Виокремлюються і характеризуються особливості основних етапів відносин Україна-ЄС.

Література:

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
2. Європейські Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.

3. Європейський Союз у міжнародних відносинах: навч. посіб. / В. В. Корпійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова ; за заг. ред. В. В. Копійки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.
4. Кучик О.С., Заяць О.А. Зовнішня політика України: навч. посібник. Київ: Знання, 2010. 572 с.
5. Максименко І. В., Кузьмін Д. В.. Відносини України – ЄС крізь призму стратегічної культури. *Стратегічна культура та зовнішня політика України* / Під заг. ред. І. М. Ковалю, О. І. Брусилівської, В. А. Дубовика. – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. – С. 55-78.
6. Максименко І. В., Кузьмін Д. В. Східне партнерство. *Європейський Союз у міжнародних відносинах*: навч. посіб. / В. В. Корпійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова ; за заг. ред. В. В. Копійки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 259-282.
7. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

Проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти надає можливість вирішення наступних дидактичних цілей:

- сприянню поєднанню лекційних занять з самостійною навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, а саме, теоретичну підготовку з практичною;
- розвитку умінь, навичок розумової праці, уміння застосовувати свої теоретичні знання для реалізації практичних завдань;
- формування у здобувачів вищої освіти інтересу до науково-дослідної роботи та залучення їх до наукових досліджень на кафедрі міжнародних відносин;
- забезпечення системного повторення, поглиблення та закріплення знань здобувачів вищої освіти за певною тематикою;
- поліпшенню навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;
- здійснення діагностики і контролю знань здобувачів вищої освіти з окремих розділів і тем програми, формування уміння та навичок виконання окремих аспектів професійної діяльності у майбутньому.

Практичне заняття № 1 (2 години) ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ У XVII - XIX СТ.

Питання для обговорення:

1. Гуманізм і протестантизм як ідеологічні засади об'єднаної Європи.
2. Французька політична думка та європейська ідея.
3. Основні напрямки розвитку європейської ідеї у XIX ст..

Література:

1. Гнатюк М., Черногор Я. Зародження ідей об'єднання Європи. *Вісн.* 2010, жовтень. №20. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2239/>
2. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І.

Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.

3. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.

4. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К. 2012. 759 с.

5. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.

6. Шабо Ф. Історія ідеї Європи. К.: Либідь, 2020. 352 с.

7. European Integration: Historical Trajectories, Geopolitical Contexts / Ed. by Arnason J. P.. Edinburgh University Press, 2019. 304 p.

Практичне заняття № 2 (2 години) БАЗОВІ ТЕОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Питання для обговорення:

1. Сполучені Штати Європи та розвиток пан-європейського руху.
2. Федералізм як теоретична модель європейської інтеграції.
3. Функціоналізм (Д. Мітрані) та неофункціоналізм (Е. Хасс, Л. Лінберг, У. Селдонц, У. Матлі) про наднаціональний характер європейської інтеграції.

Література:

1. Грачевська Т. О. Концепції європейської інтеграції в контексті процесів глобального та регіонального розвитку. *Європейський Союз в сучасній системі міжнародних відносин* : кол. моногр. / за ред. В. С. Сергеева. Дніпропетровськ : Інновація. 2015. С. 58-72.
2. Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
3. Кіш Є. Пошуки теоретичних моделей європейської інтеграції. *Політичний менеджмент*. 2004. № 6. С. 103-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2004_6_12

4. Філософія інтеграції : монографія / за заг. ред. В. Д. Бондаренка, Ф. Г. Ващука. Ужгород: Закарпатський університет, 2011. 544 с.
5. Cini M. European Union politics. Oxford: Oxford University Press, 2004. 450 p.
6. European Integration Theory; 2nd / Ed. by Antje Wiener, Thomas Diez. Oxford; New York: Oxford University Press 2009. 295 p.
7. Haas E. The uniting of Europe. Stanford: Stanford University Press, 1968. 230 p.
8. Luard E. Basic Texts in International Relations. The Evolution of Ideas about International Society. Palgrave Macmillan, 1992. 624 p.
9. Mitrany D. A Working Peace System. Chicago: Quadrangle Books, 1966. 248 p.
10. Rosamond B. Theories of European Integration. New York : Palgrave, 2000. 242 p.

Практичне заняття № 3 (4 години)

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПОЧАТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄВРОПІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Питання для обговорення:

1. Вибудова загальноєвропейських міжнародних організацій.
2. Меморандум Ж. Монне та Декларація Р. Шумана 9 травня 1950 р.
3. Маастрихтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС).

Література:

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Дяконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
2. Європейські Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
3. Європейський Союз у міжнародних відносинах: навч. посіб. / В. В. Корпійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова ; за заг. ред. В. В. Копійки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.

4. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
5. Cini M. European Union politics. Oxford: Oxford University Press, 2004. 450 p.

Практичне заняття № 4 (2 години)

ЕКОНОМІЧНА, ПОЛІТИЧНА ТА ІНСТИТУЦІЙНА ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПІ

Питання для обговорення:

1. Етапи розширення ЄС.
2. Інституційна структура ЄС.
3. Реалізація договору про Асоціацію між ЄС та Україною.

Література:

1. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. К., 2009. 395 с.
2. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз: Курс європейської інтеграції. К.: Вид-во «К. І. С.», 2006. 696 с.
3. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Дяконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
4. Європейські Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
5. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
6. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
7. Cini M. European Union politics. Oxford: Oxford University Press, 2004. 450 p.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Назва теми/індивідуальних завдань (рефератів)	Кількість годин
1	Тема 1. Історичні та ідеологічні витоки європейської цивілізації. 1) Цивілізаційні та географічні межі Європи. 2) Погляди О. Шпенглера та М. Вебера щодо витоків та шляхів розвитку Європи. 3) Співвідношення європейської, національної та регіональної ідентичності в Європі	6
2	Тема 2. Розвиток європейської ідеї в Середньовіччі. 1) Ренесансний індивідуалізм та протестантська етика, як чинники формування європейської цивілізаційної особливості. 2) Роль християнства та католицької церкви у формуванні ідеї європейської єдності. 3) Гуманістичні погляди Е. Роттердамського та Я. А. Коменського на європейську єдність та ідею миру.	6
3	Тема 3. Формування європейської ідеї у XVII- XVIII ст. 1) Гуманістичні віддзеркалення загальноєвропейської ідентичності. 2) Концепції балансу сил та національних інтересів в Європі. 3) Доба Просвітництва, універсалізм та європоцентризм у концепціях європейської єдності та шляхів розвитку Європи.	6
4	Тема 4. Розвиток європейської ідеї у XIX ст. 1) Доба Романтизму та націоналістичні погляди різних країн Європи на минуле та майбутнє європейського світу. 2) Наполеонівська «єдність» Європи. 3) «Сполучені Штати Європи» Дж. Мадзіні та В. Гюго.	6
5	Тема 5. Євроінтеграційні проекти у першій половині XX ст 1) Ідеї європейського федералізму. Федералістське об'єднання Європи як альтернатива тоталітаризму. 2) («Маніфест за новий порядок» А. Марка, «Маніфест Вентотене» А. Спінеллі та Е. Россі. 3) Міжурядовий підхід до європейської інтеграції.	8
6	Тема 6. Базові теорії європейської інтеграції. 1) Е. Моравчик і становлення ліберального міжурядового	10

	напрямку дослідження європейської інтеграції. 2) Плюралістична концепція інтеграції К. Дойча. 3) Теорія «європеїзації» (М. Шмідт, Ф. Шміттер)	
7	Тема 7. Передумови та початок інтеграційних процесів в Європі після Другої світової війни. 1) Європейський рух і створення Ради Європи. 2) План Маршалла (1948 р.) та початок європейської економічної інтеграції (Організація європейського економічного співробітництва, Європейський платіжний союз). 3) Римські угоди (1957 р.) та створення Європейського економічного Союзу (ЄЕС).	8
8	Тема 8. Економічна, політична та інституційна інтеграція в Європі. 1) Теорії та концепції розширення ЄС. 2) Політика Сусідства ЄС. «Східне партнерство». 3) Відносини Україна – ЄС.	10
	<i>Один реферат із вищевказаного переліку обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу. Обсяг реферату: 15 сторінок. Характеристика змісту: за змістом навчальної дисципліни. Вимоги до виконання та оцінювання: основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату (дослідження). Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і</i>	

	<p>підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 15, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносів у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA.</p>	
Разом		60

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Витоки європейської цивілізації у основних концепціях про шляхи розвитку історичного процесу.
2. Лінійний та цивілізаційний підходи до вивчення історії Європи.
3. Погляди О. Шпенглера на витоки та шляхи розвитку Європи.
4. Погляди М. Вебера на витоки та шляхи розвитку Європи.
5. Роль християнства та католицької церкви у формуванні європейської ідеї.
6. Гуманістично-паціфістська традиція у європеїзмі.
7. Доба Ренесансу та гуманізм у формуванні європейської ідеї та цивілізації.
8. Проекти об'єднання Європи у XVI-XVII ст..
9. Реформація та протестантизм у формуванні європейської ідеї.
10. Універсалізм в історії європейської ідеї.
11. Європоцентризм в історії європейської ідеї.
12. Погляди Є. Роттердамського та Я. А. Коменського на європейську єдність.
13. Погляди італійських політиків та вчених XIX ст. у проектах європейської єдності.
14. Концепція «балансу сил» та перша система міжнародних відносин у Європі.
15. Правові підходи до формування міждержавних відносин у Європі.
16. Ідея миру в історії європейської ідеї.
17. Погляди І. Канта та І. Г. Фіхте в історії європейської ідеї.
18. Проекти європейської єдності у першій половині XIX ст..
19. Вплив доби Романтизму на сприйняття ідеї єдності Європи.
20. Роль та значення доби Просвітництва в історії європейської ідеї.
21. Погляди французьких політиків та вчених XIX ст. у проектах європейської єдності.
22. Марксистські та соціалістичні рецепції ідеї європейської єдності.
23. Погляди німецьких політиків та вчених XIX ст. у проектах європейської єдності.
24. Політико-прагматичний напрямок у європейській ідеї.
25. Створення ЄЕС.
26. «План Шумана» та створення ЄОВС.

27. Військове співробітництво західноєвропейських країн після Другої світової війни.
28. Заснування, роль та функції Ради Європи.
29. Роль США у процесах європейської інтеграції у II пол. 40-х – на початку 50-х р. XX ст..
30. Позиції ведучих європейських країн на майбутнє європейського єднання у II пол. 40-х – на початку 50-х р. XX ст..
31. План Бріана-Штресермана у європейських міжнародних відносинах перш пол. XX ст..
32. Розвиток інтеграційних процесів у Європі у 20-30-х р XX ст..
33. Категорія «інформації» у теорії комунікативізму.
34. Комунікативний підхід до вивчення європейської інтеграції.
35. Поняття «малої» та «великої» політик у теорії неофункціоналізму.
36. Теоретичні положення неофункціоналізму.
37. Принцип розподілу влади у концепціях західноєвропейського федералізму.
38. Теоретичні положення західноєвропейського федералізму.
39. Ключові підходи політичної науки у вивченні європейської інтеграції.
40. Зasadничі економічні теорії європейської інтеграції.
41. Ядерний чинник у процесах європейської інтеграції.
42. Розвиток західноєвропейської інтеграції у 60-ті р XX ст..
43. Проблеми вступу Великобританії до ЄС.
44. Розвиток західноєвропейської інтеграції у 70-ті р XX ст..
45. Формування проблеми розширення ЄС.
46. Єдина сільськогосподарська політика ЄС.
47. Проблеми вироблення Єдиної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС.
48. Маастрихтські угоди та створення Європейського Союзу.
49. Трете та четверте розширення ЄС.
50. Керуючі інститути ЄС.
51. Європейська Комісія.
52. Європейський Парламент.
53. Рада Міністрів ЄС.
54. Розширення ЄС на схід.
55. Розширення ЄС та наслідки для України.
56. Взаємовідносини України з ЄС.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Європейська інтеграція : навчальний посібник / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Дяконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Нац. банк України, ДВНЗ "Укр. акад. банків. справи Нац. банку України". Київ: Центр учбової літератури, 2018. 342 с.
2. Європейський Союз у мінливому світі. К.: О. Зень, 2022. 221 с.
3. Європейський Союз у міжнародних відносинах. навч. посіб. за ред. В. В. Копійки. К., ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.
4. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Х. : Право, 2013. 208 с.
5. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К. 2012. 759 с.
6. Максименко І. В., Кузьмін Д. В.. Відносини Україна – ЄС крізь призму стратегічної культури. *Стратегічна культура та зовнішня політика України* / за заг. редакцією І.М. Коваля, О.І. Брусилівської. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. С. 55-78.
7. Максименко І. В., Кузьмін Д. В. Східне партнерство. *Європейський Союз у міжнародних відносинах*: навч. посіб. / В. В. Корпійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова ; за заг. ред. В. В. Копійки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 259-282.
8. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
9. Шабо Ф. Історія ідеї Європи. К.: Либідь, 2020. 352 с.
10. European Integration Theory; 2nd ed. by Antje Wiener, Thomas Diez. Oxford; New York: Oxford University Press 2009. 295 p.

Додаткова

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи: монографія. К.: Знання України, 2011. 1009 с.
2. Вахудова А. Нерозділена Європа: демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / Пер. з англ.. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 379 с.

3. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. К., 2009. 395 с.
4. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз: Курс європейської інтеграції. К.: Вид-во «К. І. С.», 2006. 696 с.
5. Дейвіс Н. Європа. Історія / Переклав з англ. П. Тарашук. Вид. 2-ге. К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. 1464 с.
6. Друзенко Г. Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу. К. Юстиніан, 2008. 512 с.
7. Європейська інтеграція / Уклад. М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; Пер. з нім. М. Яковлева. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 394 с.
8. Катличак Р. Г. Регіоналізм у європейських інтеграційних процесах. К.: Знання, 2007. 303 с.
9. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом та Заходом. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. К., 1994. Т.1. С. 1-11.
10. Максименко І. В. Політика ЄС щодо Чорноморського регіону: конфлікт інтересів, відповідальності та загроз. *Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники та сценарії майбутнього* / За заг. ред. О.І. Брусиловської, В.А. Дубовика, І.М. Ковалю. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2020. С. 85-100.
11. Максименко І. В. Врегулювання криз та конфліктів як інструмент безпекового співробітництва ЄС та України. *Вісник ОНУ. Серія Політичні науки*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (31). С. 53-68.
12. Максименко І. В. Європейський Союз та врегулювання конфліктів: досвід та уроки для України. *Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки"*. 2016. № 11.
13. Максименко І. В. Об'єднана Європа в новому тисячолітті: аналіз наукових підходів. *Міжнародні відносини та політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки* : монографія / За ред. І. М. Ковалю, О. І. Брусиловської. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2016. С. 89-112.
14. Максименко І. В. Український чинник зовнішньої політики Європейського Союзу відносно держав Східного партнерства:

- виклики 2014 року. *Вісник ОНУ. Серія Соціологія і політичні науки*. Том 19, випуск 2 (21). 2014. С. 78-87.
15. Максименко І. В., Кузьмін Д. В. Відносини України – ЄС крізь призму стратегічної культури. *Стратегічна культура та зовнішня політика України* / Під заг. ред. І. М. Ковалю, О. І. Брусиловської, В. А. Дубовика. – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. – С. 55-78.
16. Максименко І. В., Кузьмін Д. В. Східне партнерство. *Європейський Союз у міжнародних відносинах*: навч. посіб. / В. В. Корпійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова ; за заг. ред. В. В. Копійки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 259-282.
17. Мінк Ж. Європа та її болісні минувшини / Ж. Мінк, Л. Неймайер. К.: Ніка-Центр, 2009. 272 с.
18. Помян К. Європа та її нації / Пер. з франц. Я. Кравця. Львів: Каменяр, 2003. 169 с.
19. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
20. Проді Р. Задум об'єднаної Європи / Пер. з італ. К. Тищенко К.: К.І.С., 2002. 140 с.
21. Ружмон Д. де. Європа у грі. Шанс Європи. Відкритий лист до Європейців. Львів, 1998. 280 с.
22. Шіммельфеннінг Ф., У. Зедельмаєр. Європеїзація Центральної та Східної Європи. К.: Юніверс, 2010. 288 с.
23. Cini M. European Union politics. Oxford: Oxford University Press, 2004. 450 p.
24. Luard E. Basic Texts in International Relations. The Evolution of Ideas about International Society. Palgrave Macmillan, 1992. 624 p.
25. Kuzmin D. Soft power vs hard power: is there place for the EU as such “common neighboring” countries as Ukraine? *Вісник ОНУ. Серія Політичні науки*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (31). С. 262-263.
26. Pfetsch F. R. The Politics of Culture and Identity in Europe. URL: <http://europa.eu.int/comm/dg10/university/gov/docs/PFETSCHtexte2.doc>
27. Europe Whole and Free: Vision and Reality / Ed. by Slawomir Debski and Daniel S. Hamilton. Warsaw and Washington D.C., 2019. 400 p.
28. Rosamond B. Theories of European Integration. New York : Palgrave, 2000. 242 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України - www.rada.gov.ua
2. Європейський Союз - www.europa.eu.int
3. Міністерство закордонних справ України - <https://mfa.gov.ua/>
4. Представництво Європейського Союзу в Україні - https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk?s=232
5. Рада Європи - www.coe.int/en/web/portal

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Методи поточного/періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Підсумковий контроль. Залік.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Здобувач освіти		
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу,	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при

	аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	самостійній роботі
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обгрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та

	узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний/періодичний контроль								Сума балів	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Індивідуальне самостійне завдання	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	25	
9	8	8	10	8	10	10	12		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C	задовільно	
70-74	D		
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Навчальне видання

Теорія та історія європейської інтеграції

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії»

Укладачі

Максименко Ірина Володимирівна

Кузьмін Денис Валерійович

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,86.
Тираж 100 прим. Зам. № 54.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.